

ТРИЗЕННИК - REVUE HEBDOMADAIRE - TRIDENT
UKRAINIENNE

Число 49 (205) рік енд. V. 8 грудня 1929 . Ціна 2 ф. (Prix 2 fr)

Париж, неділя, 8 грудня 1929 року.

Чи вплинуть ті всі події, весь той кошмар і жах, що важким туманом сповнив сплюндровані і заганьблені чужою навалом простори Великої України на колективну совість української нації? Чи підкажуть вони всім і кожному, що настав уже час, коли злочином є лишатися нейтральним, обманюючи себе думками про ті «можливості» культурної роботи, які ніби дає совітська влада. Чи вияснять вони всім українським громадянам на всіх українських просторах, які б державні кордони їх не одмежовували, що для кожного українця може бути лише одна позиція: по цей, або по той бік барикад. Або з окупантами, або проти них. *Tertium non datur*. Чи викрешуть оті події ту волю до чину, боротьби, ту волю до згоди і єдності, які так потрібні в цей відповідальний момент?

Ставимо всі ці питання не для тих і не відносно тих, що перебувають за мурами совітської тюрем, яка має шильд УСРСР. Хто слідує за совітським життям, той відчуває й знає, що процеси опору й боротьби в можливих там умовах і формах не припинялися і не припиняються. Ставимо їх до українських громадян, на українських землях по-за межами совітської окупації і на еміграції сущих. Ставимо їх для тих, на кого перебування по-за межами режима червоного терору накладає певні обов'язки і до кого ставить певні вимоги.

Де-що про українське скотарство.

При перегляді цифр експорту совітської Укаріни за останні часи кидається нам у вічі разучий спадок вивозу продуктів рільництва і передовсім збіжжя.

В 1926-27 господарчому році на групу цю припадало 47,2 відс. загальної вартости експорту України, а в слідуючому господарчому році участь цієї групи в експорті спала до 18,2 відс. його вартости при одночасному спадку вартости цілого експорту з 162.582 на 123. 286 тис. карб.

А в той же час при порівнянню цифр експорту за ці роки бачимо ми значне збільшення вивозу продуктів скотарства і споживчої промисловости. Продукти скотарства в 1926-27 р. дали 13,1 відс. вартости експорту, а в слідуючому році цифра ця підвищалася до 27.5 відс. Продукти споживчої промисловости в 1926-27 р. дали — 23,1 відс., а в 1927-28 р. — 33,8 відс. загального експорту совітської України.

Збільшення участі в експорті цих двох останніх груп не є явищем випадковим, впливаючим з нормального розвитку чи то українського скотарства, чи то української споживчої промисловости. Воно відбиває в собі свідому політику сучасного совітського керовництва, яке на українське скотарство звернуло свою пильну увагу і яке участь цих нехлібних позицій в експорті України хоче за всяку ціну піднести до максимуму, а тим самим в торговельному білянсі України поповкити той дефіцит, який повстав в наслідок так далекойдучого зменшення експорту збіжжя.

Ціла низка проєктів нових та поширення вже існуючих консервних фабрик, різниць, беконярень, холодильних заводів — не сходить з сторінок совітської преси. А це вказує на те, що відкриті нові можливості експлоатації України — є намір використовувати в темпі гарячковоу і ударному.

Але чи вдасться наблизити участь продуктів скотарства в вартості експорту України до того рівня, який займало в ньому збіжжя?

Сумнівається в цьому навіть урядовий «Вістник статистики України». Все було б гаразд, як би не... «поступове збільшення ролі України в постачаню на внутрішній ринок радянського союзу і зріст споживання серед мійського і сільського населення при одночасній зменшеній товаровості сільського господарства проти довоєнного часу».

Ці слова відкривають перед нами цілу трагедію совітського керовництва в цьому випадку. Чи кажучи вивозити «лишки» українського скотарства на закордонні ринки і таким чином рятувати становище торговельного білянсу, чи використовувати і далі їх для заспокоєння внутрішніх потреб совітського союзу, чи, нарешті, відмовитися від них і не ставити жадних перешкод до нормального задоволення потреб місцевого українського населення?

Безвихідність становища совітського керовництва ще більше увидатниться, коли ми придивимося до де-яких фактів, які характеризують сучасний стан скотарства на Україні. Віддавна помітний спадок

приросту худоби на Україні дійшов в біжучому році до 6, а в степових округах України до 15 відс. Якісний стан худоби до того далеко відбігає від бажаного. В біжучому році, напр., яловість серед корів дійшла вже до 11,8 відс. всіх корів на Україні. Причиною, яка її викликає, як не дивно, є брак бугаїв, яких не щадили «заготовки». Приріст свиней спадає в карколомному темпі, а спадок цей в де-яких місцевостях союзу (Ц. Ч. О.), доходить до 50 відс. і т. д.

З цими явищами тут навіть не боряться. «Економ. Жизнь» від 4. IX. б. р., яка подає вищенаведені нами цифри, між иншим скаржить-ся:

«Окружні центри дивляться на це крізь пальці і займаються лише питаннями заготовки, залишаючи на боці ті заходи, які могли би забезпечити скотарство від таких різких хитань»...

З цього бачимо ми, які великі вимагання ставляться до українського скотарства, а з другого боку — як мало звертається увага на його розвиток.

В таких обставинах, стремління рятувати торговельний білянс України масовим вивозом продуктів скотарства — наперед засуджені на неповодження.

І. Липовецький.

До концертної подорожі В. Ємця до Америки.

---

27 листопаду від'їхав з Парижу до Н'ю-Йорку в концертне турне наш відомий земляк, незрівняний артист-бандурист В. Ємець, що за два з лишком роки свого перебування у Франції залишив чималий слід як серед української еміграції у Франції, так і на ширшій паризькій музичній арені.

Приїхав п. Ємець до Франції випадково — будучи запрошений французьким імпресаріо на концерти в Італії. Приїхав і з-за всяких перешкод залишився в світовій столиці на велику шкоду своєму здоров'ю, але й на велику користь українському національному мистецтву, для слави якого він ніколи нічого не жалував і не йшов ні на які компроміси.

Перебування п. В. Ємця у Франції позначилося десятками концертів по українських громадах по цілій Франції, окремими великими і меншими концертами на французьких сценах у Парижі і на провінції. Останнім часом п. Ємець виступав разом з співачкою пані С. Вербицькою, якої музичність і голос чудово пасували з бандурою і тонкістю її нюансування народніх українських мотивів.

З від'їздом п. В. Ємця українська еміграція у Франції і аматори високого мистецтва у Парижі взагалі загубили (треба сподіватися не на довго) можливість вищої насолоди чути утончену українську музику

Відомий український артист-бандурист В. Ємець.

але з тим більшим нетерпінням будуть вони, очевидно, чекати повороту чарівника-артиста, що споріднив їх з глибиною української мелодійної творчості.

З жalem виправивши артиста до Америки, українське громадянство у Франції втішається однак тим, що там він знайде ширше поле своєї діяльності як серед чисельнішої, ніж у Франції української еміграції, так і серед американського громадянства, що маючи все що-до матеріальної культури, не має народньої творчості, яка йде з глибини віків і надає індивідуальности національному мистецтву.

Знаючи високопатріотичне розуміння артистом своєї ролі пропагандиста чистого українського мистецтва, ми певні, що він здобуде в Америці славу собі і батьківщині.

Американському громадянству ж випадає щаслива роля скористуватися перебуванням п. В. Ємця в Америці і допомогти всім залежним од нього заманіфестувати українську народню музику так, щоб від цього лишився найдовший і найглибший слід.

І. Заташанський

З розмови з утікачкою з України.

Випадково довелося мені зустрітися оце з одією особою, що цього літа втікла з совітської України до Чехії. Врештіня цієї простої сільської жінки від совітів та від тамтешніх умов вистільки цікаві і синтетичні, що варто їх подати до загального відома. Вона родом з Галичини з-над самого Збруча; перший її чоловік був чех. Тому в початку війни вона не то було евакуована, не то сама виїхала до Чехії. Тут, по смерті чоловіка, вона вдруге виїшла заміж за польського з Катеринославщини. Три роки просилися вони, щоб їх впустили до дому на Україну, і зрештою перед Різдом минулого року вони добилися свого. «Хотілося мені, — каже жінка, — подивитися на те «Русько». Таж всі казали, що там добре». «Rude Pravo» писало — ой, як добре! Чоловік її другий мав на Катеринославщині землю, отже й їхали вони туди, як до-дому. Але вже в Шепетівці чекало її розчарування. Коли при огляді річей на митиці забирали урядовці кращі речі якоїсь росіянки, то жінка, її чоловік і четверо дорослих її дочок та син сміялися з цієї обставини, ала коли урядовці почали забирати празничкову одіжжю в дочок, то баба разом з ними зняла плач і почала проситися назад в Чехію. Зрештою, вони якось дісталися до Катеринослава. Тут, як оповідає вона, їм заявили, що власної землі чоловік не має і запропонували вступити в комуни і так само їйби в червону армію. Вони відмовилися. «Ні мої тато, — казала жінка, — мої мама не були в комуні і в червоній армії не служили, — і я не хочу». Через якийсь час чоловіка закликали до комісаріяту, як каже баба, розписатися. Він пішов з однією з дочок. Після того вона не бачила ні чоловіка, ні тієї дочки. Всі старання жінки дізнатися, що з ними сталося, ні до чого не довели. Тоді вона почала проситися назад в Чехію. Всі їй говорили, що це безнадійна справа. Зрештою якийсь жидок-урядовець навчив її, як треба поводити справу, і вона, за допомогою Червоного Хреста і чеського коєсула в Києві, добилася дозволу на виїзд. Чеський коєсул пропонував їй гроші на дорогу, ала вона, маючи 100 доларів, відмовилася. Ці 100 доларів при огляді в Шепетівці в неї одібрали і вона з великими зусиллями дісталася до Праги. В Катеринославі і в Києві вона пробула 4 місяці. Багато возповідала про голод і черги перед споживчими крамницями. Запитувала, чи таке було й при царі. Багато говорила про донощитство і реквізиції, про внутрішнь-ж відьомство і казала, що міліціонери її запевняли, та й так з ким доводилося говорити, що всі ждуть війни, і коли почнеться війна, то почнуть один одного різати, так ненавидять один одного з-за долосів і всяких поражуєнів.

Взявши собі до голови, що я хочу повертатися додому, жінка остерігала мене перед цим: «Не їдьте в те прокляте Русько. Хто каже: «там добре», — бреше. Там тільки злодіїги й проститутки...», додавши до того ще пару слів — до пояснення своєї характеристики совітського раю, ала я не можу їх через нецелюрність подати.

Між іншим колосальне вражіння на жінку зробила одна обставина: «Од Києва до Шепетівки, — казала вона, — ліси та степи, а все там облогом стоїть. Як вимерли! Переїхала Збруч — все зелене! Наче не той світ».

З огляду на те, що жінка була при роботі, розпитувати її довше не було зручно, бо був тут при розмові і хазяїн, у якого вона працює на бурияках. А працює вона в селі Штербоголи під Прагою.

Ось такі прості, ала характерні вражіння простої жінки, далекої від політики й од передвзятого уявлення річей, вражіння від побуту на Україні совітській.

Д.

3 ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ.

— Жовтневі роковини. — Іх досягнення на дванадцяті роковин. — Стан важкої індустрії — Проблема кадрів. — Продовольча справа. — Справа хлібозаготівель.

— Хвиля терору. — Процес Єфремова. — Ліквідація українських комісаріятів. — Переслідування церкви. — Утиск селянства.

7 листопаду «червоний» Харків урочисто святкував дванадцяті роковини жовтневого перевороту в Петербурзі. Відбулася урочиста демонстрація стелічного пролетаріату і урочисте засідання пленума міської ради, роздано нагороди робітникам харківського паравозобудівельного заводу, відбулася урочиста передача Авіохомові нового літака імени харківської міської ради; до дня жовтневого свята пристосовано відкриття у Харкові в помешканню зачиненої караїмської кенаси будинку воєнного безвірника і кіна в приміщенні одібраної Ново-Троїцької церкви (кенасу і церкву закрито, як упевнює «Комуніст» ч. 257 з 6. XI «за вимогами сотень тисяч трудящих столиці»). Звернуто велику вагу цей рік при організації жовтневого свята на надсилку до Харькова селянських делегацій і на висилку з Харькова делегацій на села. Села Харківщини надіслали до Харькова 800 делегатів, а з Харькова надіслано 7.500 делегатів-робітників і службовців, які мають одвідати 300 сел. Спеціальну увагу при організації жовтневих свят звернено на національні меншості. Для них ухвалено одзначити жовтневі роковини відкриттям двох нових національних районів на Запоріжжі: Новозлатопільського — жидівського і Хортицького — німецького і заснованням науково-дослідного інституту жидівської культури при УАН. Що ціла совітьська преса на день жовтневих роковин була переповнена хвалебними статтями з приводу досягнень совітьської влади, на шляху до соціалізм, — це зрозуміло само по собі.

***

Не зашкодять і нам відзначити дванадцяті роковини і спинитися на деяких совітьських досягненнях по совітьських таки матеріалах, але з категорії тих, на які офіційальні публіцисти посилалися не люблять.

Серед 46 гасел, ухвалених ЦК ВКПб до дванадцятих роковин жовтневої революції є між иншим таке: «Ми почали нову смугу рішучої перебудови нашого господарства на засаді соціалізму».

Як виглядає це горде і пишне гасло на практиці, про це свідчать такі дані. В кінці жовтня відбулося засідання такої високо-компетентної установи, як ЦКК КПбУ, на якому намічено план робіт ЦКК — КК РСІ на 1929-1930 рік. План робіт визначено в зв'язку з характеристикою сучасного стану народного господарства України. З цієї високо-офіційальної характеристики наведемо окремі уступи: «Обсліди минулого року викрили цілий ряд «вузьких» місць і небезпечних провалів в організації та плануванні нашої промисловості і недозволено маяв керівництво раціоналізацією та реконструкцією виробництва і праці». «Вивчення чорної металургії виявило, що розвиток її проходить стихійно, без опрацьованих оптимальних планів, розпорошено і що вона влірається в неорганізованість та кризу її сировинної бази — з одного боку та в недостатку устатковання й механізації — з другого». «Обслід машинобудівництва цілком безперечно підтвердив, що ця вирішальна ділянка індустріалізації не тільки не відповідає ні кількісним, ні якісним завданням п'ятирічки, а й ще й досі лишається дезорганізованою, загрожуючи зривом намічених темпів і лишаючи нас у залежності від невідгідного нам імпорту». «Видобуток вугілля за де-далі

більших потреб і темпів зростання завдань дотепер лишається надзвичайно напруженою ділянкою промисловости». «У механізованих шахтах спостерігається малу експлоатацію механізмів, погану організацію ручної праці» («Ком». ч. 253 з I. XI). Цю характеристику стану нашої важкої індустрії слід доповнити ще даними, які характеризують точність виконання нею замовлень і додержання договірних строків. За даними Донецьких і Катерининських залізниць, Донецькі залізници недоодержали з призначених і зафіксованих за ними матеріалів: заліза зв'язного — 60 відс., штабового — 42 відс., квадратного — 100 відс., мостового — 83 відс., пружин ресорних — 47 відс., вісєвих надібок — 65 відс., труб газових — 100 відс., жарових — 100 відс. шайб — 82 відс. На Катерининській залізници не донадіслано: круглого заліза — 38,7 відс., квадратного — 37,2 відс., гасчного — 40 відс., сталі ресорної — 89 відс., сталі струментної — 96,2 відс., швидко-розірної — 55 відс.» («Ком». ч. 243 з 20. X). Так отже стоїть справа в важкій індустрії України, на яку ніби то звертається найбільше уваги, яка є підставою переведення програму індустріалізації, що її успіхами так пишуться большевики.

«Нові тисячі робітників і робітниць до держапарату замість вичищених бюрократів та шкідливців. Навчімо їх керувати державою! — такі гасла в числі інших, з ухвали ЦК ВКІБ гордо маяли на червоних прапорах під час жовтневих демонстрацій.

Цілком про що інше, цілком в іншому тоні, ніж пишні написи на прапорах говорять про цю саму справу, про притягнення нових сил до керування совітською державою в своїй доповіді про чистку совітського апарату на пленумі ЦКК КПБУ Просвірін: «Загальний висновок із тієї роботи, що ми виконали на Україні в галузі чистки радянського апарату такий: директива партії про чистку на практиці достатньо мірою не здійснена і роботу в цій царині всіх організацій можна уважати за незадовільну»... «За найбільшу хибу в перевірній роботі є те, що, як правило, в більшості місць не була підготовлена зміна вичищуваним. У більшості районів, про які я говорив, багато намічених до вичищення сидять на своїй роботі, бо їх ніким замінити. Заміни для вичищених ми зовсім не підготовляли, а через те втрачається позитивне значіння чистки»... «Беручи це до уваги, президії ЦКК спільно з ЦК партії вважають, що треба припинити на певний час чистку низового апарату» («Ком». ч. 243 з 20. X). Що справа з висуненням пролетарської зміни для низових совітських установ кінчилася повною невдачею, дивуватися не приходить. Справа з новими селянсько-пролетарськими кадрами, які мали б обслуговувати, як державні установи, так і господарські заклади, загалом стоїть цілком катастрофічно.

Цих кадрів, які б задовольнили вимоги совітської влади при її теперішньому курсі, нема. Нещодавно ЦК комуністичної партії ухвалив постанову проте, щоб професійники висунули 5.000 робітників до державного апарату з свого професійного активу. Ця директива невиконана («Ком». ч. 243 з 20. X). За п'ятирічною НКосвіти України ми маємо близько 30 відс. недовиконання п'ятирічного плану підготовки кваліфікованих кадрів («Ком». ч. 253 з I. XI). Не краще стоїть справа з підготовкою нових кадрів кваліфікованої робочої сили. По цілій лінії ситуація такого роду, при якій говорити про скільки небудь задовольняюче розв'язання питання при нові кадри не доводиться. Воно розв'язано лише на папері. Сучасний стан є загрозливий, а тих нових кадрів, які могли би поліпшити справу, бракує. Це констатують самі совітські чинники, хоч і дають вони одночасно накази випускати на прапорах пишні гасла, які так далеко відбігають од убогої сірої дійсности.

* * *

Але на що ставити такі найбільшені домагання до совітського господарського і державного апарату, зайвий раз констатуючи, що з усіх обіцянок большевиків догнати і перегнати Європу нічого не виходить й нічого й вийти не може? Знищений злиднями совітський громадянин, мабуть, був би задоволений, коли б у дванадцяті роковини соціалістичної революції, він мав би заспокоєними принаймні свої найбільш елементарні по-

треби, мав би у вистачаючій кількості харчові продукти і опал. В цій справі С. Косіор в своєму докладі на харківському загально-міському активі 23 жовтня робить такі цікаві признання: «Скільки часу ми б'ємося, щоб усунути черги, а майже нічого не добилися». «Найдошкульніше місце тепер у постачанні, — це не хліб, а м'ясо, товщі, набіл та городина». «Скажу тільки, що це становище, (з продуктами скотарства) особливо загострилося цього року через велике зменшення у нас в Україні найпродуктивнішого скотарства через недорід 1928 року. В зв'язку з цим товарова продукція сала і м'яса зменшилася мало не на третину...» («Ком». ч. 249 з 27. X). А «Комуніст», як раз напередодні жовтневих свят надрукував замітку під заголовком: «Загрозливе становище з постачанням палива і городини робітникам», в якій сповіщає, що президія ВУРПС на спеціальному засіданню, присвяченому обговоренню становища про постачання робітникам городини і палива, констатувала катастрофічне становище з постачанням палива промисловим округам. Робітничою кооперацією були зав'язані відносно постачання палива відповідні договори з Донвугіллями і лісозаготівельними організаціями. Тим часом зав'язаних договорів не виконують. Представники лісозаготівельних організацій і Донвугілля стали на президії ВУРПС на досить дивну позицію. Представник Донвугілля, наприклад, заявив, що вони гадають зліквідувати недоваантаження вугілля протягом грудня-січня. Українці нічого не робить, щоб виконати свого плану, бо, як заявив його представник: «у них провадиться реорганізація». А тимчасом дрова лежать у лісі і їх ніхто не вивозить». («Ком». ч. 254 з 2. XI). Коли взяти на увагу, що приватник тепер знищений, й кооперативне постачання не є єдине джерело для задоволення потреб людности, стане ясно, що перед совітським громадянином, яко досягнення тринадцятого року соціалістичної революції, odkривається перспектива голодної та холодної зими.

* * *

Єдине хіба досягнення, яким може похвалитися совітська влада, святкуючи свої дванадцяті роковини це те, що в одібранню хліба у селян вона цього року досягла значно більших результатів, як торік. Ціла низка округ виконала покладені на них хлібозаготовчі плани, при чому не зважаючи на це, як правило, скрізь, де навіть хлібозаготовчі плани виконано, даліше одібрання хліба продовжується. Але якими способами осягнуто таких результатів? Можна без прибільшення сказати, що кожне село обернулося в відтинок фронту громадянської війни. Наводимо низку ілюстрацій, які характеризують ті обставини, які утворилися на українському селі в результаті практики сьогорічних хлібозаготівель. Протягом жовтня в Білоцерківському районі притягнуто до відповідальности 140 селян, що не хотіли здавати хліб; вже розглянено 49 справ, при чому в усіх випадках винних засуджено до позбавлення волі на різні строки. В Одещині в 288 господарствах, що не здали хліба, переведено опис майна, а в 80 випадках майно продано. 80 селян, що затримували хліб притягнуто до відповідальности («Ком». ч. 257 з 6. XI). Поруч з притягненням до судової відповідальности, як методом хлібозаготівель, в широких розмірах вживається заготівля за допомогою ударних бригад. Успіх Одещини, яка зайняла чільне місце в хлібозаготівлях в цьому році, поясняється тою роллю, яку відіграли тут робітничі бригади. На села тут кинули 62 бригади. «Одеський пролетарій вважав за свій обов'язок допомогти в хлібозаготівлях не тільки Одещині, але й сусіднім округам. В районі Кам'яниця-Подільського, Балти, Проскурова досі ще працюють одеські робітничі бригади» («Ком». ч. 249 з 27. X). На Миколаївщині робітничі бригади чимало сприяють перемогти глитайський опір. Крім того бригади виконують величезну роллю в організації червоних валок («Ком». ч. 249 з 27. X). Значну роллю так само в хлібозаготівлях відіграє акція місцевого сільського активу. Наступ на селянина в цілі одібрання хліба переводиться всіма способами, організовано й систематично. Само собою ця акція не може не викликати контр-акцію. Відносно форм її дають поняття такі факти. У Жмеринському районі дохо-

дило до того, що селяне, щоб тільки не продати хліба державі, спалювали його. В селі Жуківцях цього ж району селяне забили місцевого активіста, члена ком'єсі сприяння хлібозагот'влям («Ком». ч. 257 з 6. XI). В Сухолуцькій сільраді, на Димаршин', селяне забили активного совітського працівника, який виявляв тих, що приховували хліб. В с. Горбачах Черняхівського району на Волині забито секретаря сільради, який активно проводив хлібозаготівлі («Ком». ч. 243 з 20. X). На Роменщині останнім часом трапляються непоодинокі випадки «контр-революційних» виступів селянства. З різних сел повідомляють про підпали, стріляння та побиття членів комісії сприяння хлібозагот'влям. Так в Гадацькому районі в с. Лютенці селяне підпалили будівлю активного незаможника Кошового, побили комсомольця Зленка та прикажчика споживчої кооперації. Про підпали та побиття членів комісії сприяння сповіщають також з Березовського, Буднівського та Смілівського районів. Селяне також роскидають по селах загрозові листівки («Ком». ч. 246 з 24. X). Регістрацію тожних фактів можна було б продовжити. Ситуація є однаковою по цілій Україні. Навіть колгоспи, на які совітська влада покладає стільки надій, і ті не виправдують swojego призначення. В них так само виявляються певні куркульсько-шкідницькі елементи, в них так само трапляються випадки нездачі хліба. Срізь маємо той самий образ — лише шляхом обернення села в військовий табор совітська влада змогла, зосередивши в своїх руках механічну силу, одержати успіх в хлібозагот'влях. Це єдине її реальне досягнення на дванадцять роковини жовтня. Досягнення, як бачимо, досить сумнівного характеру.

* * *

Важкі хмари облягли окуповану більшовиками Україну. Те, що твориться там тепер, нагадує найтяжчі часи 19-20 р. р. Над многострадальною Україною знову високо піднеслася кривава хвиля терору. Сталінський режим ставить собі ціллю знищити рештки тієї української інтелігенції, яка в найгірших умовах окупантського режиму намагалася провадити культурну роботу. Хочє він її знищити за всяку ціну, хоч би шляхом поставлення їй завідомо брехливих провокаторських обвинувачень. Тероризуючи людність, створюючи умови, при яких є виключений всякий протест, всякий вияв незалежної думки, пануючий режим рівночасно здійснює заходи, які остаточно нищать орґани автономного державного управління на Україні, навіть в тій обмеженій і не в досконалій формі, яку являє з себе державна конструкторія УССР. Цілков усвідомлюючи, що руйнівницька робота на Україні може бути забезпечена лише тоді, коли буде цілком придушено українсьє селянство, теперішній уряд впроваджує в життя нову низку заходів, скерованих проти селянства.

* * *

На іншому місці в нашому журналі читачі знайдуть повідомлення харківського ГПУ. В тому повідомленні чекісти дають свої ревелаяції про «Спілку визволення України» і про «Спілку української молоді», керівниками якої ніби являлися С. Єфремов, В. Чехівський А. Ніковський, О. Гермайзе, В. Дурдуківський. Чекісти намагаються упевнити, що ці діячі, які були колись активними працівниками українських партій с.-ф. (р.-д.), с.-д. з ясно зазначеною програмою і світоглядом, тепер стали на шлях створення організації, яка змагається Україну передати під протекторат однієї з сусідніх держав, організації, яка одночасно хоче відновити поміщицьку власність на землю і примусити селян сплатити поміщикам за ту землю, яка має до них вернутися. Провокаторська робота, як бачимо, зроблена аж надто примітивно. Та хіба сталінським приспінникам в їхній «соціалістичній батьківщині» не вільно розперзатися? Ажє все одно пролетарський «суд» винесе той вирок, який йому буде наказано.

Цей останній мало зручний хід сталінських наймитів трудно зрозуміти тому, що вся попередня робота, яка була зроблена і яка призвела до інсценування процесу Єфремова й товаришів, переведена була тонко і

вміло. Раніше, рахувалися з тим вражінням, яке може справити інсценізування процесу проти визначних українських діячів на українських землях по-за межами московської окупації; і зважилися на цю річ тільки тоді-коли зроблено було належні контр-заходи для ослаблення цього вражіння. Слід тут пригадати виступи торішні в пресі проти Єфремова де-кого з галицьких вчених, повні люті й наклепу статті Хвилі і ту скажену кампанію, яку з наказу ППУ розвинуто було на Україні та навіть і по-за межами совітського раю проти «єфремовщини». Тепер арешти було переведено, підготовивши для них заздалегідь відповідний ґрунт, тільки після того, як совітський консул набув можливість поводити себе в українському Львові, як на власному фільваркові. Та пройшло кілька місяців з дня арешту до випуску повідомлення ППУ про притягнення до суду по статтях, які загрожують рострілами: певно чекали, поки міродатні совітські чинники могли переконатися, що переведені арешти не перешкодили урочистому прийняттю Скрипника у Львові. Може хоч тепер після недвозначного повідомлення ППУ де-кому з галицьких академіків, журналістів і політиків на решті видається, що ті совітські гроші, які вони одержують, пахнуть кров'ю. Але вряд чи зможе це ґрунтовно зіпсувати так довго і систематично налагоджену ППУ підготовчу роботу.

***

Підготовивши ґрунт шляхом терору, утворивши на Україні повне «молчання і благоденствие», сучасний союзний уряд зробив поважний крок в напрямі дальшого урізання компетенції уряду УССР. Пленум ЦК ВКПб на засіданню 15 листопаду після доповіді Молотова прийняв постанову про утворення об'єднаного наркомата хліборобства СССР. Цією постановою самостійний наркомат хліборобства УССР касується і перетворюється в підлеглий орган союзного комісаріату. У відомстві українського комісаріату земельних справ на 1 січня 1928 р. рахувалося 30.677 службовців, а видатковий бюджет його 1927-28 р. р. вносив 24.737.000 карб. Мотиви, якими керувався ЦК ВКПб, зводяться в основному до слідуючого: відбудовний період сільського господарства, що мав на увазі піднесення індивідуального селянського господарства, тепер закінчився і через те мусить закінчитися період керування сільським господарством з окремих республіканських центрів. Велике хліборобство (радгоспи і колгоспи), яке запроваджується тепер, переросло рямці національних державних об'єднань. Справа зміцнення виробничої «змички» індустрії з сільським господарством висуває поруч з сучасним загально-союзним об'єднанням промисловості завдання всесоюзного об'єднання в галузі хліборобства. В ряді національних районів розгортання колективізації та будівництво радгоспів зв'язане з ліквідацією рештків феодально-родового ладу, що не може не спричинити несамовитого опору куркульських та напів-феодальних елементів, які зберегли вплив на селі і провадять уперту боротьбу проти соціалістичного будівництва під гаслом захисту національних інтересів. В цих випадках особливо важним є посилити роллю пролетарської союзної держави і збільшити її організаційно-технічну допомогу. («Ком» ч. 267 з 20. XI).

Одночасно з ліквідацією українського секретаріату земельних справ в керуючих установах пануючої партії переведено низку змін, які по всім даним мають забезпечити ще більший і рішучий вплив Сталінові. Секретарем ЦК КПБУ замість Медведєва, перенесеного до Москви, призначено Картвелішвілі, якого одночасно введено до складу плануому Політбюра і Оргбюра ЦК. Замість Акулова, заподозреного в правому ухилі і одкликаного з України, до складу Політбюра призначено Чувіріна («Ком» ч. 269 з 22. XI).

***

Інсценізація справи Єфремова по всім даним має бути використана совітською владою для збільшення переслідування церкви. Загалом боротьба з церквою разом із зміцненням сталінського курсу значно зросла. В кож-

ному числі совітських газет ми знаходимо все нові дані про закриття нових і нових церков. Поруч з закриттям церков починає набірати права громадянства новий засіб боротьби — забірання дзвонів по церквах. В числі 263 «Ком». з. 15. XI читаємо: «Коли б хто з іншої округи був підчас святкування роковин жовтневих у Першомайську, він здивувався б. По вулицям міста їхала величезна валка селянських підвід, а на них лежали маленькі, більші й великі церковні дзвони... 17 тон мідних дзвонів передали селяне 14 сіл першомайського району до фонду індустріалізації країни в день святкування жовтневих роковин. Так було не тільки в першомайському районі. У Благодатнівському районі селяне зробили ще краще. Там на увесь район тільки в двох церквах залишилися дзвони. З решти ж познімали й передали до фонду індустріалізації; приблизно те саме маємо в Голованівському районі». Але, очевидно, ці відокремлені виступи проти церкви є тільки вступом до початку загальної наступу проти неї на широкому фронті. У вступній статті «Комуніста», присвяченій «Спілці визволення України», мається недвозначний донос на українську автокефальну церкву: «Як легальну форму для своєї роботи і «Спілка визволення України», і «Спілка української молоді» використовували українську автокефальну церкву, що її кадри, — це ж усім відомо, — у переважній частині складають колишні офіцери, отамани, та різні батьки й підбатченки петлюрівських організацій» («Ком». ч. 267 з 22. XI).

Немає сумніву, що з цих загроз ППУ зробить свої дальші висновки. До арештованих В.Чехівського і інших діячів Української Автокефальної Церкви приєднаються нові шереги, стане під загрозою сама можливість легального існування церкви.

***

Поруч з низкою репресій, скерованих проти інтелігенції, поруч з ліквідацією української державности, навіть у її совітських формах, поруч з ліквідацією всіх виявів української духовної культури, які не мають совітського штампю, рівнобіжно йде процес збільшення натиску на селянство. Вище ми спинилися над тими заходами, які вживає совітська влада тепер для того, щоб вирвати від селян хліб. Тепер совітська преса урочисто повідомляє, що ці заходи дали бажані для совітській владі результати. «За всіма даними Україна виконала свій річний республіканський план хлібозаготівель. На 11 листопада централізований план хлібозаготівель викопано. Виконано його до строку, визначеного од союзних організацій, і в строк, що його призначили провідні органи української партійної організації», — з повним задоволенням констатує «Комуніст» (ч. 263 з 15. XI). А Панас Любченко для того, щоб ясніше відітнути «малоросійське усердіє» і відданисть, підкреслює, що хлібозаготівлі виконано згідно з планом, не зважаючи на недорід в сепевій смугі України і (підкреслення наше. «Ком». ч. 258 з 7. XI). Тепер, одібравши у селян хліб, совітська влада заходилася коло одбирання худоби. Наркомторг Вайцер звернувся до всіх окрторгів з листом, в якому повідомляє, що тепер м'ясозаготівлям надається бойовий, ударний характер і що для м'ясозаготівель слід мобілізувати ті кадри працівників, які звільнюються від хлібозаготівель («Ком». ч. 266 з 19. XI). Для забезпечення бойового темпу в заготівлях м'яса, Вайцер скликав спеціальну нараду, на якій між иншим постановлено просити совіт народніх комісарів видати закон про застосування до контрактантів м'яса, які не виконають своїх договорів, тих самих заходів, що їх застосовувалося проти невиконавців договорів на хліб («Ком». ч. 269 з 22. XI). Таким чином, по закінченню на селі одної ударної кампанії розпочинається друга. Матеріальний добробут села треба знищити цілком і вповні. Треба в кінець підірвати ту соціальному групу, на якій базується сила української нації. Так хоче диктатор Сталін, якому його горячкова фантазія хворого або божевільного малює такі образи: «ми йдемо на всіх парах шляхом індустріалізації до соціалізму, залишаючи позаду нашу одвічну «російську» відсталість. Ми стаємо країною мета-

левою, крайною автомобілізацією, крайною тракторизацією. І, коли ми посадимо ССРСР на автомобіль, а селянина на трактор, нехай спробують не дігнати нас шановні капіталісти, що задаються своєю цивілізацією». Ми ще побачимо, які з країн можна буде тоді віднести до «відсталих», а які до передових» (стаття Сталіна в «Комуністі» ч. 258 з 7. XI). І для здійснення своїх диких утопій Сталін не спинається перед повним зруйнуванням українського селянства, перед знищенням національних цінностей, перед життям тих людей, творчість і праця яких є гордістю і окрасою національної культури української, ствердженням нашого права на місце між культурними націями Європи, і, що найгірше і що найсумніше, для свого злочинного і ганебного діла він знаходить помішників, виконавців і славословів з-поміж людей, що належать до української нації.

В. С.

Микола Саковський.

(Некролог).

27 листопаду б. р. в Парижі трагічно скінчив своє життя на 26 році хорунжий 3-ої Залізної дивізії Микола Саковський. Покійний народився на Поділлі. Вчився в Немірові у гімназії. Захопила його революція і визвольна боротьба, і він з 6-ої класи йде до Української Юнацької Школи, яку і закінчив. Після закінчення Юнацької Школи був призначений до 3-ої Залізної Стрілецької дивізії хорунжим.

Перебувши кампанію на Україні, небіжчик в складі нашої армії вийшов на еміграцію в Польщу і попав в табори, де перебував до 1924 року. Звідти у 1924 році вступив до Чужоземного Леґіону в Мароко, де перебував аж до 1929 року. За цей час небіжчик відбудув Рифську кампанію в Мароко в складі Чужоземного Леґіону, яка була дуже затьмяною і тяжкою. За свою хоробрість нагороджений був французькою воєнною медаллю.

Після п'ятилітнього перебування в Леґіоні переїхав покійний до Франції і замешкав в Парижі, де і вступив до складу Української Об'єднаної Громади у Франції (Париж).

В особі покійного і його товаришів, і його знайомі загубили дуже милого, хорошого молодого чоловіка, скромного й тихого, лагідного по вдачі, приємного співбесідника.

Поховано його було під Парижем на цвинтарі Тіе. Похорон відбувся в неділю 1 грудня. На похорон зібралось чимало присутніх, які склали квіти й вінки на труну. Тяжко вражала відсутність священника, який в останню хвилию odmовився поховати небіжчика.

На цвинтарі присутні проспівали «Со святими упокій» та «Вічну пам'ять». І чужа земля прийняла тіло ще одного українського патріота, молодого і надійного.

Вічна йому пам'ять.

Хоруживській М. Саковській (* 1903 - † 1929)

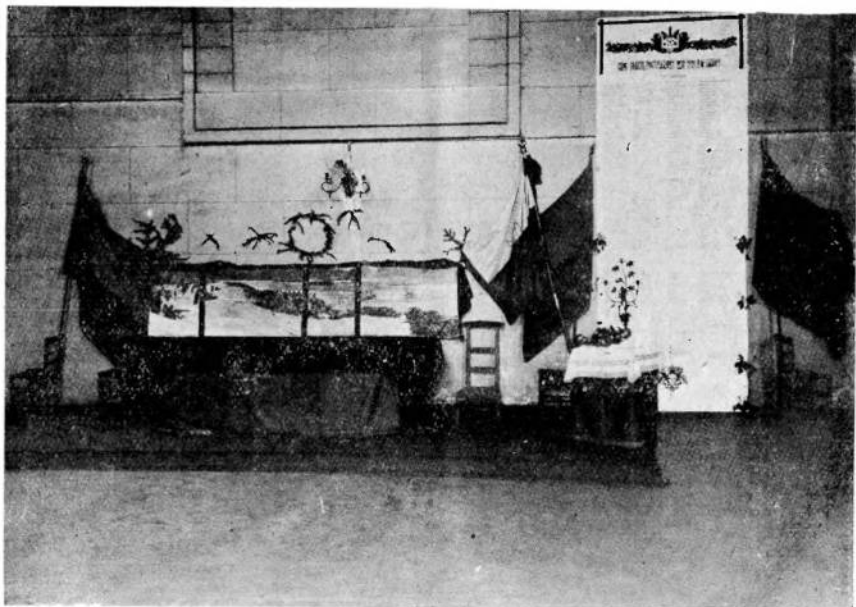
З широкого світу.

Жорж Клемансо (1841 - 1929).

Упокоївся Жорж Клемансо. Було йому вже трохи за 88 років, і смерть його мала б здаватися людям цілком нормальною річчю, подією, що не може нікого здивувати, ні викликати враження якоїсь несподіванки. А втім воно сталося цілком інакше. Довге життя його було вщерть повне такої молодого волі до праці і до бою, такого юнацького запалу, такої бурхливої рухливості, що здавалося не може те життя дійти свого кінця, бо не може бути вичерпаним джерело його енергії.

І здавалося так до самої смерті, у самих буденних дрібницях. Бо-ж коли за де-який час перед кінцем занедужав він на незлічиму хворобу й покликав до себе з Парижу лікаря, то всі, як один, не вагаючися, повірили, що лікар був викликаний до якоїсь сільської дівчини. Явна річ, начеб-то: молода дівчина може вмерти, але старий Клемансо — той ні. Більше за те, енергія ота немов би перекинулася і по-за труну його, бо у всіх, хто читав про похорон Клемансо, склалося навіть здалека, через

**В Українській Церкві в Парижі під час панахиди
по 359 Базарьким лицарям.**

чужі руки, таке вражіння, що то не його ховали, а що він сам себе ховав, бо така була його воля — вмірати.

Смерть Клемансо вразила французький народ, а вістка про неї глосносно луною прокотилася по цілому світу. За кілька днів зродилася колосальна міжнародна література про нього, і виявилось, що всі його добре знають, і майже однаково розуміють: приятелі і вороги, — французи, німці, англійці, японці то-що, бо майже тими самими словами писали про нього не тільки в цілій європейській пресі, але й за океанами. А сталося то тому, що у кожного народу єсть такі люде, які втілюють в собі його національні риси, і Клемансо був як раз одним з тих людей.

Сам собі того може не усвідомлюючи, був він одним з найяскравіших представників того *esprit gaulois* — гальського духу, тої бурхливої творчої стихії, що такою гарячою барвою заливає собою цілу історію Франції від самих її початків і до наших часів. Духовними предками Клемансо були — Роланд і Баярд, Сірано де Бержерак і Д'Артан'ян, люде великої французької революції, а особливо її генерали, а дітьми його — оті нечислимі *roilus* — французькі жовніри, що серед них він, низькорослий і подібний до калмука, старий, спіраючися на товстого кійка, майже щодня безстрашно ходив під кулями, і висовуючися часом за навали окопів, кричав у сторону німців несамовитим голосом:

— Заждіть, такі-сякі діти, ми вам дамося в знаки.

Як середньовічний лицарь вибірав собі прекрасну даму й ціле життя служив їй, вкриваючи славою її барви, так і Клемансо з перших літ свого

свідомого життя мав свою даму і служив під її барвами. Дамою тою була йому Франція, а барвами її — республіка та демократія.

Біографію Клемансо ще не написано. Вона чекає поки на талановитого письменника, такого, як француз Моруа чи німець Людвіг, але головні факти його життя відомі. Про перші свої п'ятьдесят літ він сам до подробиць розповів одного разу на прилюдних зборах своїх виборців, аби очистити від болота, яким його заливали тоді в пресі політичні вороги його; останні майже сорок літ перейшли перед очима цілого французького громадянства.

Жорж Клемансо уродився 1841 року в малому Вандейському селі, серед людей, які вміли зятято, жертвуючи всім, боронити те, що вважали своїм правом і воею гідністю. Дід і батько Клемансо були лікарями, і сам він став лікарем, згідно родинній традиції. Фамілія Клемансо належала до старої середньої шляхти, але вже дід та батько до того не признавалися, були завзятими республіканцями, і що другу родинну традицію також перейняв і внук. Молодим студентом у Парижі, за часів Наполеона III, вступає він до республіканських гуртків, веде пропаганду, видає нелегальні газети, переховує друкарське знаряддя, зазнає обшуків, арештів і тюрми. Ставши лікарем, не береться зразу до практичної кар'єри, а йде в світа, в далеку подорож, спочатку до Англії, потім на кілька літ — до Сполучених Штатів Північної Америки. Це не було туристичне оглядання чужих країв, а справжнє життєва дорога, бо мусів він в Америці, аби здобути собі на хліб, викладати в школі для молодих дівчат французьку мову й літературу, а до того — навіть учити тих дівчат їздити верхи.

Придбавши в Америці досвід і молоду жінку, повертається Клемансо в 1870 році до Парижу і зразу-ж попадає у вир подій франко-прусської війни, скінчення династії, проголошення третьої республіки, Паризької комуни і т. п. Приймає в цьому живу участь. Мер Монмартра, він піклується про населення, що тяжко страждало від воєнної бід; робить марні спроби звести до купи та замірити республіканський уряд з комунарами, їде представником від Парижу на Національний Збори в Бордо. Там він підписує, як один із 107 депутатів, протест проти приєднання Ельзасу та Лотарингії до Німеччини, подає з тої причини до демісії і повертається назад до Парижу, до муніципальної праці, в якій в скорому часі досяг чільного становища, бо 1875 року був обраний головою міської ради.

Муніципальні успіхи Клемансо підготували йому дорогу до парламенту. 1876 року він був обраний у Клін'янкурі до палати депутатів, що в перший раз тоді було їй складено в нормальний спосіб, як республіканський парламент. У палаті Клемансо пристає спочатку до групи Гамбети, а трохи потім одходить од неї, стаючи разом з Луї Бланом на чолі найлівоїшої тоді групи, що з неї потім утворилася партія радикалів-соціалістів, яка існує і по цей день — правда, давно вже без Жоржа Клемансо.

Перший період парламентської чинности Клемансо, що тягнувся якихось вісімнадцять літ, був надзвичайно бурхливий і одночасно блискучий. За той час він не виходив з опозиції і став загрозом для всіх міністерств. Як сухі листки з дерева, вони одно за одним падали під ударами його інтерпеляцій та незрівняних промов. А втім на чолі їх стояли такі люде як Жюль Фері, Фрейсіне, Гамбета, що залишили по собі глибокі сліди в політичній історії Франції. Товариші по палаті, а за ними й ціла Франція, прозвали Клемансо к р у ш и т е л е м м і н і с т е р с т в і т и г р о м, бо з своїми політичними противниками борювався він не тільки промовами, але коли того треба було з шаблею і пістолем в руках на численних дуелях, що були тоді нормальним звичаєм для французьких політичних діячів.

Парламентські впливи Клемансо були колосальні; без нього нічого в палаті не робилося, його думкою цікавилися усі, — приятелі й вороги. Але це не тільки тому, що він був страшний для них першорядний промовець і відважний дуелянт. За ним стояли його ідеї, що для того часу — і потім — мали велику творчу силу. А за тими ідеями стояли широкі кола громадянства, до яких він звертався через пресу, та його власні виборці,

з якими він тримав сталі зносини, бо встановив нову політичну методу — давати звіт своїм виборцям що-до кожного більш-менш вижливого кроку своєї діяльності.

Та не самі політичні успіхи мав Клемансо. Зазнав він і великого політичного занепаду і зниження у 1894 році, коли за тяжких часів «Панамі» проти нього виступили його противники з центра і з права, закидаючи йому обвинувачення не в чому іншому, як у підкупності та в державній зраді. Для такого обвинувачення використано було наявно сфальшовані документи, од яких зреклися потім публічно ті самі, що ними користалися. Перед парламентом і судом, навіть в очах своїх ворогів, Клемансо з того обвинувачення вийшов абсолютно чистим. Але ця історія підірвала у виборців їх колишнє безмежне довір'я; на виборах його було забалотовано, і парламент на довший час позбавлений був страшного для нього Т и г р а.

Та Клемансо не припинив політичної праці. З трибуни парламента він переніс її на газетні шпальти, виявивши, що він не тільки блискучий промовець, але й першорядний публіцист і письменник. За вісім літ своєї примусової літературної чинності написав він кілька романів і драм, а з його журнальних та газетних статей можна було б скласти цілу бібліотеку, бо видані книжками вони дали б не менше ста томів по триста сторінок кожна. І статті ті, написані на поточні теми далекого дня, читаються залюбки й і сьогодні, такі вони свіжі та повні подиху бурхливої людської чинної душі.

У 1902 році повернувся Клемансо до парламентської діяльності. Вернувся він туди з тими самими ідеями й методами праці, з тим самим молодечим запалом, але на цей раз од опозиційної чинності перейшов до урядової, спочатку як член кабінету міністрів, а потім 1906 року, як голова французької влади. Його кабінет проіснував три роки, що для тодішніх часів та взагалі для французьких політичних звичаїв термін надзвичайно довгий. Тепер уже йому, що завжди стояв на крайньому лівому флангові, довелося зустрінути противників, ще лівіших за нього, бо в палаті з'явилися соціялісти марксистського толку, на чолі з блискучим промовцем Жореом. Старше покоління й досі добре пам'ятає не зрівняну мовну дуель парламентських ораторів — Клемансо й Жореса, з якої кожен, на думку своїх прихильників, вийшов переможцем. Клемансо боронив тоді проти марксизму стару традицію французького послідовного демократизму, солідарність, а не боротьбу класів, націоналізм проти інтернаціоналізму.

Усім ще свіжа в пам'яті ролія Клемансо за часів великої війни. У найтяжчий час її, 1917 року, коли німецька сила, як здавалося, готова була завалити союзний західний фронт, — бо східний був завалений російською катастрофою та більшовиками, — очі цілої Франції звернулися до старого 76-літнього Клемансо, покладаючи на нього останню надію свою. Т и г р став на чолі французької влади, оддавши всю молоду душу свою і всі незрівняні сили свого тіла на боротьбу за честь і славу своєї прекрасної дами — Франції. Він виправдав надії своєї батьківщини.

В ті тяжкі часи заломлювався дух французького народу в боротьбі, збільшили розкладову роботу ворожі елементи, в деяких частинах прокинулися розрухи, зменшилася опорна сила армії; в самому правительстві виникли думки про замирення і вже розпочиналися кроки в цьому напрямі. Залізною рукою Клемансо взяв в свої руки провід, не спинився перед арештами та репресіями і всі сили нації скерував на одну мету — перемогу. Він зломив ворожу загрозу силу, повернув Франції її колишнє місце в системі європейських держав. Він, що на той час зостався в живих єдиним із 107 бордоських протестантів проти приєднання Ельзасу й Лотарингії до Німеччини, своєю силою повернув батьківщині ті провінції назад. Із Т и г р а війна його зробила Б а т ь к о м П е р е м о г и - «Père de la Victoire», бо тою назвою ославив його вдячний французький народ.

Але то була нагорода неофіційна. Офіційно він дістав другу нагороду таку саму, як і перша, просту й величну. Парламент і сенат одногolosно прийняли закон, в якому стверджується, «щ о г р о м а д я н и н Ж о р ж К л е м а н с о д о б р е з а с л у ж и в с я п е р е д б а т ь к і в -

щ и н о ю». Цю нагороду дістав і маршал Фош, тепер покійний. Такими словами шанували старовинні римляне найбільших своїх людей; у французів дісталася та пошана Жоржу Клемансо, і стала вона характеристикою не тільки його чинности за час великої війни, але й цілої його життєвої дороги. З тою характеристикою зійшов він і в історію. Смерть, як правило, збільшує постать великих людей. Клемансо вона не збільшила.

На вешрку своїй слави зазнав він все ж ще одну поразку. Після війни виставив він кандидатуру свою на президента республіки; кандидатуру ту було провалено. Після цього він зовсім одійшов од активного політичного життя і зайнявся філософією.

У смертний час він був таким самим, як і на вершці слави його, як і до того вершка. Бо величність його покоїлася не тільки на ділах його, — вона була органічним елементом цілої його індивідуальности.

Поховано Клемансо в рідній йому землі, поруч його батька. Згідно його волі, не було на тому похороні ні обряду, ні офіційної чести; присутніми були лише члени родини та останні його приятелі — давні слуги його. Але в Парижі, в час того тихого похорону, греміла та сама гармата, що з неї стріляли в день замирення на фронті, а по цілій Франції плакали грізно разом з нею суходольні гармати; супроводили їм і морські по-за межами батьківщини на всіх океанах. Під той громовий плач поховано було до сирій землі лицаря прекрасної Франції. Поховано його стоючи, як бойця, на поготові, бо хто знає, чи не знадобиться ще Клемансо батьківщині...

Observer.

Червоний терор на Україні.

Неводимо в українському перекладі за «Известиями» автентичний текст повідомлення харьківського ІПУ.

РОСКРИТО Й ЛІКВІДОВАНО КОНТРЕВОЛЮЦІЙНУ ОРГАНІЗАЦІЮ НА УКРАЇНІ.

Від «Государственного Политического Управления УССР».

«Органами ІПУ УССР розкрито й ліквідовано контрреволюційну організацію яка називала себе «Спілкою Визволення України» («Союзом Освобождения Украины») і ставила своєю метою повернення капіталістичного ладу, повернення поміщиків і поневолення робітників та селян України.

«Найбільш видатні організатори «Спілки Визволення України» приймали в часи громадянської війни активну участь в боротьбі з совітською владою, підтримуючи зв'язок з отаманами білих банд і підпільними куркульськими повстанськими організаціями (отаман Зелений, Ангел, Лозовик, Гавий і ин.).

«На чолі організації стояли: бувший міністр, провідник буржуазної «української партії соціалістів-федералістів», член Всеукраїнської Академії Наук С. О. Єфремов; бувший прем'єр-міністр петлюрівського правительства в «Українській Народній Республіці» і теперешній провідник автономної церкви В. Л. (?), Чехівський; бувший міністр закордонних справ УНР А. В. Ніковський, бувший видатний діяч УСДРП, проф. Київського ІНО, науковий співробітник ВУАН О. Ю. Гермайзе; бувший видатний діяч буржуазної партії УПСФ В. Ф. Дурдуковський та инші.

«Організація підтримувала найтісніший зв'язок з петлюрівським центром, що себе називає «правительством УНР» і який гаходиться на службі польських поміщиків та капіталістів. Одчасно організація підтримувала тісні зв'язки з де-якими представниками чужоземних буржуазних держав на Україні.

«Арештовані керовники і члени цієї організації самі в своїх візнаннях ствердили не тільки існування цієї організації, але й характер контр-революційної діяльності, мети й завдання цієї організації.

«Програм СВУ» зводився до скинення совітської влади і перетворення України на буржуазну державу під контролем і керовництвом однієї з сусідніх чужоземних буржуазних держав, привернення поміщицької власности на землю, привернення приватної власности на фабрики, заводи й шахти, виплати поміщикам за відібрану у них землю, виплати імперіалістичним державам боргів бувшої Російської імперії і т. и.

«Для здійснення вищевказаних завдань «СВУ» втягла окремі елементи із буржуазно-поміщицьких груп молоді в спеціальну організацію, яка себе називала «Спілкою Української Молоді», і яка ставила собі метою доконання терористичних актів супроти членів совітської влади («СУМ» ліквідовано органами ППУ одночасно з ліквідацією «СВУ»).

«Для своєї контр-революційної мети «СВУ» використала також українську автокефальну церкву, куди стягувалися в якості єпископів, попів та інших служителів бувші офіцери-учасники петлюрівських банд і повстанських організацій.

«В той час, як совітська влада, перемогши в збройній боротьбі ворогів пролетарської революції визволила Україну від ярма поміщиків та капіталістів, покінчила з рештками куркульської петлюрівщини і розгорнула невидану роботу коло соціалістичного перебудування країни, коло будування української совітської державности і української совітської національної культури, — ця антисовітська контр-революційна голівка, захоплює а крайнім шовінізмом і ненавистю до влади робітників і селян, вступила на шлях скільє ня робітничо-селянської влади на Україні й привернення поміщицько-капіталістичного ярма.

«Справа про учасників цієї контр-революційної організації в найближчий час розгляне Верховний Суд УССР».

Голова Государствєнного Политического Управления УССР».

В. Б а л и ц ь к и й (-)

м. Харькiв. 21 листопаду 1929 року.

Передає по телеграфу.

(«Известия» ч. 272 з 22.XI. 29 р.).

ВІД ПРЕЗИДІЇ ГОЛОВНОЇ ЕМІГРАЦІЙНОЇ РАДИ ДО УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ.

Московська большевицька окупаційна влада на Вкраїні останнім часом повела з подвоєною енергією наступ на все українське. Не обмежуючися посиленням грабінницького, колоніального економічного режиму, не обмежуючися мірами, направленими на остаточне знищення будь якої адміністративної автономії українських земель, не обмежуючися розгромом Української Церкви і т. д., задумала вона нанести удар в саме болюче і чутливе місце росп'ятої нею України — її культурі, знищити її беззахистних носителів і давніх поборників, що вже нераз терпіли від усіх московських режимів на Вкраїні.

«Московська влада повідомила офіційно про великі арешти на Вкраїні серед інтелігенції і зокрема серед зидатних українських культурно-просвітних діячів, що мають стати масово перед судом за організацію ніби змови проти большевицької влади; підгуровання терористичних актів і державної зради на користь сусідніх буруазних держав».

Т. ч. шляхом провокації, брехні, наклепу і огидних заходів найгід-

кшій в світі поліції московська влада має перевести безпощадну розправу з представниками українського духа, що стоять живим докором перед новітніми вандалами і руйнниками.

Вона обіцяє улаштувати, по вже виробленому зразку, процес-монстр перед московським Вищим Судом на Україні, присуд якого вже заготовлений І.П.У. в Москві.

Московсько-большевицька окупація на Україні, що не спинялася ніколи перед знищенням українського населення десятками і сотками тисяч, очевидно не спиниться і перед новим кривавим погромом, потрібним в інтересах московського уряду: московські большевики не жалували і не пожалують ні старих, ні малих.

Перед загрозою цього нового погрому Президія Української Головної Еміграційної Ради протестує з усією силою та закликає цілу Українську Еміграцію виявити свій протест проти червоного терору на Україні.

Одночасно звертається вона з таким же протестом до цілого культурного світу.

Президія Головної Укр. Еміграційної Ради.

2. XII. 29.

Париж.

У х в а л а   Р а д и   У к р а ї н с ь к о ї   О б ' є д н а н о ї   Г р о м а д и
(П а р и ж).

Рада Громади, ознайомившись із звітками про масові арешти та переслідування на Великій Україні чільних представників української інтелігенції, постановила:

1. Скликали в найближчому часі сходуни членів Громади, присвячені цим подіям, і

2. Винести резолюцію-протест такого змісту:

«Дізнавшись про масові арешти та переслідування наших наукових і культурних сил на Великій Україні, окупованій червоною Москвою, Рада Української Об'єднаної Громади у Франції (Париж) приєднує свій голос до тих протестів, що залунали з приводу нової хвилі червоного терору на окупованій батьківщині. Офіційне повідомлення ПІУ, підписане офіційним катом України Балицьким, начальником ПІУ на Україні, розкриває дійсну мету большевицьких заходів: вбити на Україні всі змагання до визволення і запровадити на ній спокій смерті. Це тільки ще одне кільце в ланцюзі, яким сковують окупанти поневолену Україну.

Ми складасмо гольд перед мучениками, що їх переслідувано за волю України, і віримо, що будемо свідками останнього акту окупантського панування на нашій землі. Чаша терпіння народу українського наповнюється вщерть, і впаде гнів його на голови гнобителів. І тільки зброєю, збройною боротьбою буде спинено нелюдське катування заслужених і дорогих кожному українцеві людей. Ми віримо, що й ті, що наводяться там на далекій Україні, кому не вільно голосно сказати своє слово, одчують те ж саме: не за горами час розплати й помсти за содіяні злочини українській нації. Готуймося!

Голова Громади — М. Ковальський (-)

Секретарь — І. Каленичук (-)

Члени: М. Мілоцький (-), Б. Бокитько (-), Йосипшин (-)

2 грудня 1929 року.

{— Ще одна демонстрація української молоді . 27 листопада після 7 год. веч. гурток української молоді демонстрував під більшовицьким консулатом, а в центрі міста, головою при вул.Краківський інший гурток підносить протибільшовицькі оклики. Поліція зліквідувала демонстрацію. («Діло». ч. 265 з 29. XI).

— «Р о н о т н і к» про демонстрацію у Львові. «Сприпущення, що демонстрації являються відповіддю українських елементів націоналістичних на діяльність совітського консула у Львові, Ляпчинського, якому українці закидають корупцію української інтелігенції та старання ріжними способами здобути її» т. и.» (з. 22. XI).

— С т у д е н т с ь к е віче протесту у Львові — зібралось 21 листопаду в Академічному Домі. Віче винесло цілий ряд протестаційних резолюцій, з-поміж яких декільки подаємо:

1) Українське студентство Західніх Земель зібране на вічу дня 21. листопада 1929 р. у Львові рішуче протестує проти насильного арештовання московською окупаційною владою визначних українських громадян, а арештованим, неустрашимим борцям за українську справу, що караються по тюрмах і вигнаннях, шле горячий привіт.

2) Присутні на вічу стверджують однодушно, що радянофілство є по суті новою формою москвофілства. Одно і друге є на услугах однієї тої самої метрополії.

3) Українське студентство Західніх Земель виповідає безогляду боротьбу всім тим, що стоять на услугах московського імперіялізму в формі чи то нового, чи старого москвофілства і звизає українське громадянство до солідарности в поборюванню і усуванню всіх розкладових елементів та їхніх органів.

4) Українське студентство Західніх Земель закликає, щоби, на знак протесту проти арештів з одного боку, а на знак однодушности з арештованими з другого боку, — всіукраїнці члени Укр. Академії Наук зложили ті відзначення, що їх їм надали московсько-большевицькі комісаріяти.

5) Присутні на вічу стверджують, що одним з головних жерел розкладу і деморалізації на львівському терені є «радянський консулят» у Львові і тому всякий зв'язок з цим джерелом мусить бути зірваний. («Укр.Голос» ч. 48 з I. XII).

— Протести проти терору склали випадки Вищої Кооперативної Школи у Львові, слухачі однорічного курсу абітурієнтів у Львові («Новий Час». ч. 132 з 22. XI), студенти однорічної Торговельної Школи у Львові («Діло». ч. 260 з 23. XI), Союз Української Націоналістичної Молоді у Львові, Союз Націоналістичної Молоді Скільшини («Укр.Голос» ч. 48 з I. XII). Аналогічні відомості надійшли з Кракова й Вільна, де українська молодь академічна ухвалила протести проти совітів. Так само про ухвалу протесту української академічної молоді повідомляють з Праги («Kurjer Poranny» з 23. XI).

— Відгомін львівських демонстрацій на У к р а ї н і. Пат повідомляє, що радянська преса від кількох днів веде нагальну протипольську кампанію. Демонстрації перед радянським консулятом у Львові називає ділом пілсудчиків, а Польщі інсценізує співучасть із «Союзом Визволення України», що його викрило ІПУ. Преса твердить, що польська поліція не хотіла перешкодити маніфестації перед консулятом у Львові, тому вина за неї спадає на польську владу. Де-які часописи твердять навіть, що це не укр., а польські студенти демонстрували перед консулятом. Далі ПАТ повідомляє, що в суботу перед полуднем відділи кінної та пішої міліції оточили будинок польського ген.консуляту в Харькові, одначе так, щоби маніфестанти могли передефілювати перед консулятом. Маніфестанти підійшли до будинку, почувлися ворожі оклики. Після виголошення кількох протипольських промов, серед ворожих окликів і свистів спалили манекена, що зображав польського фашиста. Друга спалена лялька зображала українського фашиста-ундівця. В поході несли транспаранти з протипольськими написами. З під консуляту похід пішов перед будинок ІПУ, де промову до демонстрантів виголосив голова ІПУ. Подібні маніфестації відбулися в Києві, але скінчилися вибиттям шиб у польським консуляті.

Дня 25 листопаду польського посла в Москві Патека прийняв заступник нар. комісара закорд. справ Літвінов. Патек запротестував проти антипольських маніфестацій, які відбулися перед польськими консулятами в Харькові та Києві. («Діло». ч. 263 з 27. XI).

З преси.

Українська преса гостро виступає проти нової хвилі червоного терору, що поїняла Україну.

«Протест Української Парламентарної Репрезентації, — пише «Діло» ч. 263 з 27. XI. — мусить пригадати большевикам, що по-за межами їхньої диктатури є такі українські національні сили, які їм протиставляться і будуть протиставитися усім їхнім руйнінцям, експериментам, доконуваням на живому організмі української нації».

«Український Голос» в Перемишлі (ч. 48 з I. XII) вияснює джерела нового парксизму терору:

«Большевицькі можновладці ніяк не можуть погодитися з думкою, що в українських народніх масах національно-революційний рух все зростає стихійно, як раз на ґрунті большевицького режиму та політики. Ні, вони певні, що це мабуть якісь таємні українські організації керують тим рухом. Тому ІПУ прикладає всі зусилля відшукати ці революційні організації. З цією метою переводяться арешти свідоміших громадян. Мовляв, може яюсь вдасться щось відшукати.

«Це переслідування видатних українських культурних діячів, — пише та ж газета, — лише підсилить та зміцнить ту ненависть до большевицької влади, яка вже і без того осягнула нечуваних розмірів. Нема сумніву, що ці масові арешти на Україні багатьом розкриють очі на те, що робиться в большевицькому пеклі. Треба сподіватися, що наші добродушні люде, прозрівши, будуть гнати від себе геть большевицьку заразу, а агенти большевизму і радянфільства будуть поставлені на одну дошку зі зрадниками і катами українського народу».

* *
*

Порівнюючи недавні демонстрації у Львові та в Харькові і в Києві «Messenger Polonais» (ч. 272 з 27. XI), слушно зауважує:

«Тоді, коли у Львові ми мали діло з рухом спонтанним, маніфестації в Харькові і Києві носили, зовсім навпаки, характер задалегідь підготований і були організовані з метою пропаганди, ледве, прикритої».

* *
*

Кільки теплих слів присвячує «Діло» новому прикажчикові москоському на Україні — Картвелішвілі. Перерахувавши «заслуги»

нового секретаря КПБУ в боротьбі проти українського народу, газета питає:

«Невідомо тільки, скільки у нього на душі вбивств і рострілів докочаних на українських національних діячах.

«З того вислід, що секретарем КПБУ стане українець аж тоді, як рак засвище або риба заспіває. А врешті, чи не все одно, хто це становище займає? Може це з де-яких поглядів і краще що не українець?»

Авже-ж, що краще. Принаймні становище ясне. КПБУ — ворожа українському народові організація, зняряддя Москви, цілком природно має на чолі своєму чужинців. Нагадаємо імена попередників на цьому стаювищі грузина Картвелішвілі: останніми часми це були — жид Каганович, поляк Станіслав Косіор та москаль Медведєв. Як бачимо, все «національні меншості».

* * *

В «Українському Голосі» ч. 28 з 1. XII знаходимо таку новину з життя нашої еміграції в Чехословаччині.

«Група Шаповала, потерпівши повну невдачу в Європі, вирішила перенестися з рештами своїх сил до З'єднаних Держав Північної Америки та Канади...

«Безперечно для М. Шаповала та Н. Григорієва нема иншого шляху, ніж похід на Америку, тим більше, що з початком 1930 року припиняється видача їм особистих стипендій, що їх досі вони одержують од чеського міністерства заграничних справ».

Газета проводить в далеку дорогу Шаповала і К-о теплими словами:

«Одного все таки жалуємо (хоч з другого боку радіємо, що Шаповал з компанією залишає Європу), а це тої дезорганізації й зневіри, яка буде конечним наслідком роботи соціалістичних «діячів» в Америці, наколи їхні плани хоч в малій мірі здійсняться».

Справді, шкода американських земляків і треба побажати, щоб здорові елементи серед них знайшли сили й способи дати належну одсіч розкладовим заходам, що в них спеціалізувалися ці панове.

* * *

Шаповалові, як бачимо, увірвався бас в Празі: З «Правди й Волі» (ч. 42 з 23. X) — а вона ж в цій справі орган безперечно авторитетний — довідуємося, що позбавлення Шаповала стипендії це... помста чеського уряду. За що ж? А от послушайте:

«А карають його за те, що він сдиний серед української еміграції в Чехії сміло й одверто домагався від чеського уряду зміни політики на Карпатській Русі».

А ми й не знали, що бідне Підкарпаття мало такого «сміливого і одвертого» оборонця. І який мстивий той чеський уряд!

З широкого світу.

— Виїхав з Москви до Кабулу большевицький посол в Афганістані Старк. Афганістанським послом до Москви призначено брата Надір-хана Могамед-Азіза.

— Експедиція Академії Наук СРСР знайшла на верхів'ях Іртиша величезне кладовище допотопних звірів, що населивали ці простори за часів, коли на них панував ще підтропічний клімат. На глибині 6 метрів знайдені кістки жирафів, антилоп, диких коней і т. и.

— Агенція ТАСС повідомила про каяття Бухарина, Рикова, Томського і Угланова, що півтора роки тому стали в опозицію до Сталіна.

— Мексика приєдналася до пакту Келого.

— Бувший американський міністр Келог прибув до Англії, де має одержати титул доктора honoris causa Оксфордського університету.

— До Італії повернувся міністр граф Вольпі, що виїздив по запрошенню турецького уряду до Ангорі з метою інструктування турецької фінансової реформи.

— Італійське видавництво Літоріо випустило книжку про хід переговорів між Ватиканом і Квіриналом в справі складення Латранського договору.

— Німецький уряд заявив большевикам протест в справі їхнього поводження з німецькими колоністами, яких 9.000 большевики силоміць посадили в вагони і відправили з Москви назад в ті райони, де вони жили.

— Між партійні переговори австрійських політичних фракцій в справі реформи конституції республіки мають шанси на лагідний кінець.

— В наслідок крахів, зв'язаних з біржевою спекуляцією, продукція Сполучених Штатів Північної Америки падає.

— Війська південно-хінських повстанських генералів загрожують Кантонові. Нанкінський уряд з свого боку концентрує сили для зліквідування повстанців.

— Протест Української Парламентарної Репрезентації в польській соймі проти масових арештів інтелігенції на Україні передрукувала вся європейська преса.

— З огляду на брак м'яса в Москві запроваджено постанову про другий вегетаріанський день на тиждень.

— В Болгарії в 10-ту річницю договору в Нейї відбулися зібрання з протестом проти його умов.

— Диктатор Манджурії Чанг-Сю-Ліанг погодився на запропоновані большевиками умови для розпочаття переговорів що-до східно-китайської залізниці. В той час представник китайського центрального уряду вдався в приватній спосіб за інформаціями до Ліги Націй, маючи на оці вдатися до останньої офіційно з закликком втрутитися в китайсько-большевицький конфлікт.

Хроніка.

3 Великої України.

— Всеукраїнська Академія Наук перейшла на безперервну працю з п'ятиденним тижнем («Ком». ч. 266 з 19. XI).

— Ліквідація неписьменности. Навчальний рік на пунктах лікнепу розпочався з запізненням. У Харкові із зареєстрованих 32.000 неписьменних навчається 18.000 та й ті відвідують школу нерегулярно («Ком». ч. 265 з 17. XI).

— На збільшення фонду ліквідації неписьменности провадиться у Харкові нарахування на квитки до театрів та кіно і на рахунки по ресторанах («Ком». ч. 262 з 14. XI)

— Радіо - концерти з Києва. Київська радіо-станція що-місяця висилає радіо-концерти для всього ССРСР. Перший такий концерт був український. Другий — мішаний, україно-жидівський. Радіо-концерти такі з Києва будуть передавати музику українську, російську, польську, жидівську й молдавську. Концерти будуть передаватися в третій четвер кожного місяця («Пр. Пр.» ч. 266 з 19 XI).

— Стан епідемії. В Києві за жовтень зареєстровано захворювання на черевний тиф. За перші два тижні листопаду було 121 випадок захворювання. Захворінь на шкарлатину за жовтень в Києві було 555, а за перший тиждень листопаду — 93. Зростає число захворювань на обклад — в жовтні було 194 випадки («Пр. Пр.» ч. 264 з 16. XI).

— Епідемія шкарлатини у Харкові не зменшується. У вересні було 397 захворювань, у жовтні — 491, за 14 день листопаду — 174. На черевний тиф зареєстровано в Харкові за 14 день листопаду — 120 захворювань («Ком». ч. 264 з 16. XI).

— Відкриття пам'ятника Ленінові. В с. Новобурівці Голопристанського району на Херсонщині відкрито пам'ятника Ленінові («Ком». ч. 264 з 16. XI).

— Робітничі бригади на села для примусу під час виборів. Для більшої успішности в переведенню своїх планів, большевики перед наближаючимися виборами совітів, знову готуються до організації робітничих «бригад», які післано буде на села. В минулому році, напр., в Артемівському було організовано таких бригад — 140, в яких брало участь 13.555 робітників, які були присутніми на селах під час виборів («Ком». ч. 262 з 14. XI).

— Організація нових колгоспів на Україні. На Луганщині організовано нові колгоспи на площі 64.000 гект. На Мелітопольщині організовано 182 колгоспи. На Конотопщині організовано 34 колгоспи на площі 17.500 гект. На Ніженщині — 17 колгоспів на площі — 1.836 гект. На Полтавщині — 41 колгосп на площі — 5.520 гект. На Глухівщині — 23 колгоспи. На Проскурівщині — 14 колгоспів на площі 1.760 гект. Зі всіх цих колгоспів тільки 5 комун, переважаюча більшість усього тільки т. зв. «товариства

спільно обробки землі», цілєю яких є, з браку коней та реманенту, спільними силами обробити землі своїх членів («Ком». ч. 266 з 19. XI).

— Польська комуна. У с. Суслих Новоград-Волинського району відкрито польську комуна «Серп», що має 800 гект. землі. («Ком». ч. 264 з 16. XI).

— Закриття церков по монастирях. Президія Київського окружного виконкому постановила закрити церкви по монастирях — Лаврському, Фролівському, Понівському, Покровському, Китаївському та Воздвиженському. З будинків по монастирях постановлено також виселити ченців («Пр. Пр.» ч. 267 з 20. XI).

— Мобілізація інженерів та техніків. Свіська влада розпочала 15 листопада мобілізацію інженерів та техніків для відправки на виробництво, так як багато з них працюють по канцеляріях («Пр. Пр.» ч. 265 з 17. XI).

— Українізація. — В Артемівському 30 відс. службовців в окружних установах зовсім не знають української мови, 45 відс. — знають за 3-ю категорією («Ком». ч. 262 з 14. XI).

— У Харькові звільнено 17 викладачів української мови, «як чужий і непридатний елемент». («Ком». ч. 263 з 15. XI).

— Ростріли. — Кременчуцький суд засудив до стрілу селян Горбаня та Панасенка за вбивство сількора Пилипенка («Ком». ч. 266 з 19. XI)

— Надзвичайна сесія Одеського окрсуду присудила до стрілу селянина с. Мангейм-Дексгаймера, а його двох синів до 10 років позбавлення волі кожного за спротив колективізації й хлібозаготівлям. Крім того Дексгаймер побив члена хлібозаготовчої комісії, заманувши його до свого двору («Ком». ч. 262 з 14. XI).

— Селянський терор. В с. Іванівці на Харьківщині обрізом через вікно забито завідуючого місцевою школою («Изв». ч. 267 з 17. XI)з

— В Роменській окрузі забито учителяку Бем, яка була активною на совітській роботі.

— В Охтирському районі забито також учителя-активіста Задорожного («Ком». ч. 262 з 14. XI).

— В с. Путивцях на Шепетівщині пострілом через вікно вбито уповноваженого по хлібозаготівлям («Ком». ч. 264 з 16. XI).

— В Ново-Миколаївській сільраді Андрейванівського району на Одещині забито сількора комсомольця Лісового. Арештовано в зв'язку з цим 8 чоловік («Ком». ч. 261 з 13. XI).

— Антисемітизм. За протижидівські виступи заарештовано і притягнуто до права доглядача Київського Психоневрологічного Інституту Тучемського. («Пр. Пр.» ч. 267 з 20. XI).

— Плани дійсність. ність. Замість 400 тон металу високої якості для виробу частин для тракторів, «Укртрестсельмаш» дістав тільки 18 тон, чому самих частин вироблено тільки на 50000 карб. на замовлення в 2 мільйони карб. («Изв». ч. 268 з 18. XI).

— Не можуть дати порядку. На залізничних станціях Артемівщини щодня стоїть нерозвантажених 1.000 вагонів різного вантажу. На окремих станціях залишається щодня нерозвантаженими 253,200, 182 вагонів («Комуніст» ч. 261 з 13. XI).

3 українського життя

— Статут меншостей. В Румунії виробляється законопроект в справі національних меншостей. Законопроект передбачає введення національної мови до навчання, до адміністрації та в господарських організаціях. Народи в цій справі почнуться в парламенті в половині грудня.

Особливу увагу звертає румунський уряд на задоволення потреб мад'ярів та поляків. «Видно, що тільки ті меншости, — спрavedливо зауважує «Час» ч. 342 з 27 листопада с. р., — мають вигляди на задоволення своїх національних потреб, за якими стоять національні держави, які можуть викликати із-за несповнення домагань своїх нац. меншин національну ірреденту. На недержавні нації, як українська, що виконують лояльно свої обов'язки супроти держави й які не мають за собою національних держав, які вступилися за ними, звертається, видно, менше уваги. Невжеж це має бути вказівкою й для других меншин?

«Завданням провідників національних меншин буде вивести правительство з резерви й внести світло в цю важну для всіх національних меншин і самої держави справу».

— Православна церква і українська справа на Буковині. «Православна церква служить на Буковині й Бесарабії за політичне зняряддя для винародовлення православних вірних нерумунської національності. Наука віри і моралі уступила місце вже ілковітому національному шовінізмові. Обсаджування парохій в українській частині Буковини розглядається тільки зі становиська румунського загребушого націоналізму. Ще є по українських селах дегуди й українські душпастирі православного віроісповідання, котрі мають завдання по змозі своїх сил спіняти моральний розстрій серед українського народу. Та годі загаїти, що світська інтелігенція не піддержує українське православне духовенство, не розміркувавши гаразд, що зі зникненням посліднього українського священника з українських сіл не буде стриму загладі всієї українськості». («Рідний Край» ч. 48—158 з I. XII).

— Виставу української книги в Жовкві урядила «Просвіта». На виставі

перше місце займали видання о. о. Василіянів. Взяти участь і інші галицькі видавництва. Були книжки і з совітської України. Цікавість викликала багата колекція українських стародруків. («Діло» ч. 260 з 23. XI).

— Похорон бл. пам. Семена Ядловського. Тліні останки Семена Ядловського, видатного американського українського діча, який кілька місяців тому помер на Закарпатті в Мукачеві, спроваджено на рідну Лемківщину. Там в Горлицях відбувся похорон заслуженого земляка. Той похорон повернувся у велику українську маніфестацію. («Діло» ч. 260 з 23. XI).

— З'їзд союзу «Український Купців» у Львові має одбутися у Львові 25 грудня с. р. («Діло» ч. 265 з 29. XI).

— Свято «Просвіти». 8 грудня оголошено в Галичині днем ідеї освітньої праці. З цього приводу головний відділ т-ва вдавися до громадянства з відповідною відозвою («Діло» ч. 265 з 29. XI).

— Жертва митрополита Шептицького. Митрополит Шептицький пожертвував кілька тисяч доларів на боротьбу проти туберкульозу серед найбільшого населення Галичини. На ту суму мають перевести протитуберкульозні щіплення в деяких селах («Діло» ч. 265 з 29. XI).

— Наукові збори Богословського Наукового Т-ва у Львові відбулися недавно. На них було дано звіт з наукової діяльності т-ва. Перше місце в праці т-ва займає бібліотека, багата на богословські праці. Добре розвивається видавництво («Діло» ч. 261 з 24. XI).

— Протимосквофільські демонстрації у Львові. Рівночасно з подіями під сов. консулатом відбува-

лися демонстрації під «Народнім Домом» при ул. Рутівського, біля будинку Ставропіїї та біля бурси Народнього Дому на вул. Курювій ч. 14. В «Народнім Домі» вибили шиби. При вул. Курювій поліція арештувала двох студентів університету та п'ятьох гімназійних учеників. Інший гурток демонстрантів вибив шиби в локалі «Сельробу» при вул. Валовій.

В редакції москвофільського комунізауючого часопису «Земля і Воля» демонстранти здемолювали уладження, розкинули пачери. («Діло». ч. 260 з 23. XI).

— Напад комуністів на «Новий Час». В одповідь на недавню демонстрацію української молоді проти большевицького консулату в Львові заходжувалися місцеві комуністи урядити овацію большевицькому консулові. Та з того нічого не вийшло. Побачивши поліцію, комуністи розбіглися. Того ж дня, 28 листопаду гурток комуністів вдерся до редакції «Нового Часу», перервав телефони, знищив електричне освітлення, розбив машину до писання та порозкидав папери і по перевертав меблі («Діло» ч. 265 з 29. XI).

— Вшанування отця т. Бурдуляка. На соборчику в Кальнім скромно відсвяткували священники Кізілівського деканату день 62-тиліття життя та 42-ліття письменської творчости отця Тимотея Бурдуляка, видатного українського письменника («Нова Зоря» ч. 87 (290) з 24. XI).

Газетні звістки

— Селянський терор. Під Житомиром селяне підпалили будинок сільради саме в той час, як там одбувалася нарада комуністів і зібралося їх біля ста чоловік. Двері з надвору було підперто кілком і присутні ледве врятувалися. («Руть» ч. 2737 з 26 XI)

— Знову в багатьох місцях України мали місце напади на урядові установи та убивства совітських урядників. В Бердичевському окрузі в с. Садки натовп селян напав на комісію хлібозаготовчу і забив двох її членів, а голову її тяжко поранив. В с. Сестриниці того ж округу забито комуніста Гичкова. В Конот опсььким окрузі вночі забито секретаря совіту Боярчука. В старій Ушиці на Поділлію селяне замордували комуністів Бобиненка і Денівського. ІПУ ростріляло трьох селян, яким закинуто те убивство («ABC» з 23. XI).

— «Ще не вмерла Україна». Протягом одного місяця, як повідомляє РАТАУ в селі Будовнику біля Києва спалено 6 господарств комуністів, забито найвпливовішого члена сільради, а активніші комуністи мусіли оборонятися зброєю. Селяне влаштували зібрання протесту проти «червоного дня». Збори закінчилися відспіванням національного гімну «Ще не вмерла Україна» («Час». ч. 340 з 24. XI).

— Заворушення на совітській Україні та Кавказі. «Neues Wiener Journal», підкреслюючи невдоволення з совітського правління, яке панує на Україні, говорить, що воно тепер поширилося і на Кавказ. Все частіше трапляються убивства совітських урядовців. З дня на день можна сподіватися повстання проти московської влади («Діло». ч. 262 з 26. XI).

— Проти большевицька змова в Азербейджані. ІПУ в Баку викрило протибольшевицьку організацію, що мала на меті підготовити переворот. На чолі її стояв старшина червоної кінноти Мортусаєв. Організація встигла вже вбити вількох кизначних комуністів та чекистів. («Діло». ч. 262 з 26. XI)

З життя укр. еміграції

У Франції

— З життя Бібліотеки ім. С. Петлюри. За місяць листопад надійшли жертви книжками й іншими друками від п.-отця Білона (Вінніпер) — 6 книжок, виданих в Канаді, серед них — Songs of Ukraina — народні пісні та поезії різних авторів в перекладі на англійську мову. Від д-ра С. Камінського (Прага) — 5 книжок та 62 числа різних журналів: від книгарні «Тризуба» — 41 книжка; від Української Громади в Оден-ле-Тіші (Франція) — 8 книжок та 3 числа журналів: від п. Гастаньє (Париж) мапа СССР; від п. ген. В. Сальського (Варшава) — рідка фотографія з року 1920 в Бердичеві: розмова бл. пам. Головного Отамана з польським генералом та ген. Сальського з ген. Безручком; від п. А. Майбороди (Париж) — 2 номери жуналу; від п. Морейде-Морана — 10 книжок; від п. Плевако (Париж) — 73 назви книжок і журналів, переважно в мовах німецькій та французькій; від п. А. Чехівського та О. Кошиця (Париж) — 15 книжок, серед них дуже рідкі видання. Представник Бібліотеки п. В. Королів надіслав вже 7-ий пакунок книжок та часописів, серед яких, як і завжди, чимало раритетів. Через п. Королеву надіслали свої дари: пані Н. Королева, проф. Б. Мартос, п. С. Пап, п. К. Ліневич, В. Прохода, С. Білодуб, М. Косюра, п.-о. Білон. П. В. Прокопович передав всього 36 книжок. Від ген. О. Удовиченка поступило 23 книжки, тека різних документів і надзвичайно цікаві шаржі з таборового життя в Каліші, робота п. Карпенка. Від Спілки Інженерів та техніків в Польщі одержано три фотографії учасників з'їзду в лютому 1929 року.

Всім жертводавцям Рада Бібліотеки висловлює свою щирю подяку.

До сьогоднішнього дня книжний фонд Бібліотеки представляється так; укр. мовою — 1.603,

франц. — 390, московською — 177 німецькою — 94, польською — 57, чеською — 42, англійською — 34 іншими мовами — 34. Разом книжок — 2.430, рахуючи в тому й дублети.

Дуже багато вже зібрано преси, — газети й журнали. До цього часу зареєстровано 262 назви журналів — місячників і тижневиків. Серед них попадаються й видання з України, починаючи з 1910 року. Велика кількість газет за роки 1926-27-28 (дар переважно редакції «Тризуба»), ще чекає часу на свою реєстрацію. Так само ще не розібрано часописи з років 1915-1918, одержані з Женеві.

Крім книжок і періодики Б-ка дістає багато картин, малюнків, мап, фотографій, карикатур, шаржів, листівок, театральних афіш, програмок, оповісток. Все це розвішується по вільних місцях на стінах не лише в читальні та в Бібліотеці, а навіть в коритарі та кімнаті бібліотекаря. Особливу увагу відвідувачів звертають шаржі п. Карпенка з таборового життя, які так багато промовляють всім, хто побував у таборах.

Присилають також матеріали з життя на еміграції — книжки протоколів, відчити, звіти.

Приступлено до реєстрації видань в чужих мовах, в яких говориться про укр. справу. Рада Б-ки особливо звертає увагу всіх читачів на цю потребу, бо Б-ка з часом мусить стати для чужинців місцем, де вони могли б мати всі інформації про Україну.

— Лекція В. Прокоповича. Рада Бібліотеки ім. С. Петлюри призначила цілу низку лекцій в Парижі; першою з них мала бути лекція проф. Ол. Шульгина на тему «До історії розвитку модерної нації», що мала відбутися в суботу 30 листопаду с. р. Але тому, що докладчик занедужав, то виступив з докладом перед аудиторією п. В. Прокопович, зачитавши дуже інтересний і змістовний реферат на тему «Скасування маїдебурзького пра-

ва в Київі», що мав бути дру-
гим з черги.

Тема, що розгорнула перед слу-
чахами одну сторінку нашої істо-
рії, захопила численних присут-
ніх, і вся лекція була заслухана
з великим інтересом.

— З життя Військо-
вого Товариства у
Франції. Крезо. — Чле-
нами Військового Т-ва на чолі з
сотником Романюком, та грома-
дянами на чолі з головою громади
паном Бакумом урочисто вшанова-
но пам'ять наших героїв, ростріля-
них під м. Базаром 22 листопаду
1921 року. О 13 годині 24 Листо-
паду в Крезо було відправлено
панахиду по розстріляних, о 15
годині в залі місцевого суду при
численній аудиторії відбувся ре-
ферат, а також і обмін думками з
приводу подій під м. Базаром. О
18 год. сотником Романюком з
представниками української гро-
мади та 10 членами Т-ва б. вояків
Армії У.Н.Р. в помешканню фран-
цузьких комбатантів в Крезо бу-
до зложено почесну візиту фран-
цузьким комбатантам в Крезо та
представникам міста. Після при-
вітань, українськими вояками пе-
редано вінок, призначений на мо-
гилу жертв великої війни в Крезо.
День закінчився зібранням,
урядженим в першорядному залі.
Церемонія покладення він-
ка на прохання представників міс-
цевих французьких комбатантів
відкладена до часу відкриття мо-
нументу. В день відкриття мо-
нументу Т-во б. вояків Армії У.Н.Р.
буде мати шану прийняти участь в
поході на першому місті після
французьких комбатантів. Вінок
тим часом передано на схованку
французьким комбатантам.

— О д е н л е - Т і ш . — В не-
ділю 24 листопаду члени Т-ва раз-
ом з місцевою українською ко-
лонією урочисто шанували пам'ять
полеглих під м. Базаром. О
16 год. відбулися урочисті збори
членів Т-ва, на яких полковник
Нетреба відчитав реферат, після
якого ще довго продовжувалася
тепла товариська розмова та спо-

гади вояків про минулу бойову
працю в лавах Армії У.Н.Р.
О 18 год. всі члени Військового
Т-ва на чолі з полковником Нетре-
ба відправилися до місцевого гро-
мадського клубу, де вже зібрали-
ся всі майже вільні від праці ук-
раїнці. Треба відмітити, що тут
зібралася майже уся українська
колонія. Були навіть й ті, що
цілком замкнулися в своє пер-
сональне життя. Загальні збори
відчинив полковник Нетреба про-
мовою, присвяченою пам'яті
полеглих, в котрій він закликав
всіх українців до помсти й нена-
висти до ворогів. Промова бага-
тьох зворушлива й не одна сльоза
скотилася по обличчю наших ве-
теранів-вояків. Хвилинка «мовчан-
ки» й сумно залунала «Вічна пам'ять».
Після цього полковник Нетреба
привітав присутніх на збо-
рах учасників Зімового Походу.
Аж до півночі затяглася товариська
розмова, під час котрої Голова
Громади п. Хохун поінформував
присутніх про перебіг громадської
конференції в Парижі. Приємно
констатувати спільне вшануван-
ня пам'яті полеглих Військовим
Т-вом та Громадою.

— Ш а л е т . Членами Війсь-
кового Т-ва на чолі з полковником
Татарулею при ширій допомозі
Управи Громади вшановано день
22 листопаду загальними зборами.
Вступне шире слово сказав
Голова Громади п. Бацуца. Пам'ять
мучеників вшановано вставан-
ням та хвилиною «мовчанки». Пі-
сля чого полковником Татарулею
було відчитано реферат. Один з
учасників цього героїчного
походу п. Люзняк поділився своїми
спогадами з присутніми про цю
героїчну подію.

В Польщі

— З о р г а н і з а ц і й н о г о
ж и т т я у к р а ї н с ь к о ї
е м і г р а ц і ї у П о л ь щ і .
Організаційне життя українськ.
еміграції в Польщі швидким кро-
ком посувається вперед. На протя-
зі часу від 1 січня с.р. Головна Уп-
рава УЦК затвердила відділи УЦК

в таких місцевостях Польщі: в Білостоці — керownik відділу п. Л. Макаревич, в Біловіжі — п. Я. Возняк, в Озерах — п. В. Герасимчук, в Плотичні — п. І. Вовк, у Львові — п. О. Кузьминський, в Костополі — п. С. Рошинський, в Рівному — п. І. Литвиненко, в. Холмі — п. М. Роженко, в Блудні — п. П. Шульга, в Бересті — п. М. Шепченко, у Вільні — п. О. Черкасевич, в Слонімі — п. З. Козієнко.

— З життя клубу «Прометей». 21 листопаду б. р. в клубі «Прометей» відбувся реферат д-ра Богуслава Видри, на тему «Чехи в боротьбі за свою незалежність».

— Творимо «каси взаємодопомоги». В жовтні б. р. на Ковельщині згорів тартак, на якому працювало 8 емігрантських родин і кілька самітніх емігрантів. УЦК асигнував невелику суму грошей, яко негайну поміч позбавленим заробітку нашим емігрантам. Нотуємо цей випадок, яко яскравий приклад потреби широкої організації «залізних фондів» і «кас взаємодопомоги», які успішно існують в де-яких осередках згупчення нашої еміграції, маючи які наші еміграційні осередки могли бути заасекуровані від ризиків несподіванок, які їм несе еміграційне життя.

— Дар української еміграції Гродненському соборові. День 3 листопаду б. р. був святочним днем в життю української еміграції в Гродні. В цей день місцева колонія української еміграції піднесла в дарунку Гродненському соборові образ Божої Матері. В своєму слові до віруючих, виголошеному під час посвячення образу, владики Олексій підкреслив надзвичайну стійкість в вірі, яку виявляє українська нація, і звертаючися до парафіян, пропонував їм йти слідами українців. Владика Олексій підкреслив рівнож і те, що образ цей — є копією образу Ставропігійського братства, яке

міцно стояло на рунті православ'я Треба було бачити, як при співах «Пресвятая Богородице, спаси нас» — духовенство обносило образ навколо собору, як владики благословляв ним присутніх. Серце емігранта стискалося, хотілося плакати, хотілося широко співати слова молитв...

Слід тут підкреслити, що в Гродні перебуває певна кількість росіяні, які ставили опір і були проти того, щоб Гродненський собор приймав цей дар українців. Поперше тому, що цей дар соборові підносили українці, а по-друге — що образ є пам'яткою української національної культури.

Владика Олексій одначе переміг цей спротив російської частини парафії, а в пастирському слові, виголошеному того дня, виявив своє шире і сприятливе ставлення до української справи.

Підкреслимо й те, що дивним збігом обставин в день освячення образу в гродненському соборі знайдено вибуховий матеріал. Поліція в цій справі провадить слідство.

В Німеччині.

— В Українському Науковому Інституті в Берліні 29 листопаду с. р. відбувся доклад (німецькою мовою) проф. Костя Лоського на тему «Організація управління на совітській Україні».

В Югославії

— Радіо-концерт українських пісень. Білгородська радіо-станція у своєму програмі з 2 листопаду давала в перший раз радіо-концерт українських пісень, які виконав квінтет під орудою п. Гринькова. Проспівано було такі пісні: «Ой, на горі тай женці жнуть», «Ой, у Лузі», «Дівка в сінях стояда», «Ревуть стогнуть гори хвилі», «Засвистали козаченьки», «Теч-річка невеличка», «Реве тай стогне Дніпр широкий», «Копав я криниченьку» і «Ой, гук мати гук». Не зважаючи на малу кількість,

співаків(5), вражіння було добре, коли не брати на увагу те, що в де-яких піснях чувся російський акцент.

— Вистава «Наталки Полтавки». «Українське Драматичне Товариство» у Білгороді, яке заснувалося з тих головне «малоросів», які відколюлися від «Просвіти» завдяки деяким непорозумінням після вистави «Невольника», виступило 2 листопаду перед білгородською публікою з першою своєю виставою — «Наталкою Полтавкою». Вистава, не зважаючи на малу рекламу, притягла чимало публіки, але на жаль вона складалася майже виключно з емігрантів і підком не помітно було сербів. Що-до самої постановки і виконання п'єси не можна похвалитися, щоб вони були добрі. Видно було брак досвідченої режисерської руки. Дефекти були як у грі, так і в декораціях та в гримі.

— Вечерниці в «Українській Громаді». В суботу 16 листопаду «Українська Громада» в Білгороді упорядкувала перші в цьому сезоні свої товариські вечерниці. Програма вечерниць складалася з короткого реферату на тему «Історичний огляд розвитку української мови», співів та декламацій. Вхід був безплатний, але обмежений, так що публікою були лише члени Громади та покликані гості, між иншим і представники від тутешньої організації «Вільного Козацтва».

— Зважаючи на той успіх і симпатію, яку мали ці перші вечерниці, Громада має на увазі упорядковувати їх бодай раз на місяць, дбаючи про гарній і корисний програм і по можливості бездоганне виконання його. Останнє перевести не дуже легко, бо приходить користуватися поки-що власними силами.

Бібліографія.

— Prometeusz. Warszawa, 1929. 16 ст. і п. 16. Невеличка, чепурно видана

брошура містить в собі відомості про утворення в Варшаві клубу «Прометей». До цього клубу входять представники політичної еміграції Азербейджану, Грузії, Північного Кавказу, Кубані, Дону, Південного Уралу та України. Головою цього клубу являється професор Варшавського університету Ром. Смаль-Стоцький. В брошурі подано склад управи клубу і ревізійної комісії, список почесних членів і членів дійсних; останніх подано по національностях. Серед них одинадцять українців. Потім подано відомості про діяльність т-ва «Прометей» на протязі першої половини 1929 року. За цей час відбулося 10 засідань, на яких прочитано тільки ж докладів, причому з приводу цих докладів провадилися дискусії. Крім того, два дні було присвячено прийняттю представників української та грузинської влади. Стор. 9-16 заповнено статутом товариства, офіційна назва якого «Klub Prometeusz w Warszawie». Статут затверджено відповідною владою у Варшаві 30 листопаду 1928 р.

До книжечки додано карту Європи та Азії з зазначенням території большевицької та тих народів, що входять до складу «Прометей». На передній сторінці обкладинки подано малюнки державних гербів тих же народів. Адреса клубу: Warszawa, Aleje Jerozolimskie, 7, m. 11. П-ій.

— Листування редакції. Панам «Своєму» і «Галичанинові» у Львові. Редакція дуже дякує панові «Своєму» за надіслані витинки з газет і просить подати свою адресу. Так саме складає подяку панові «Галичанинові» за надісланий цікавий матеріал. Просимо подати адресу.

Листи до Редакції

Вельмишановний Пане Редакторе,

Дозвольте на сторінках Вашого хвального журналу висловити сердешну подяку всім особам, що взяли участь у похороні мого

брата в перших Миколи Саковського, який відбувся 1 грудня с.р. Зокрема дружній сім'ї старшин-юнаків — товаришів небіжчика — широко дякую.

Прийміть запевнення в ширій до Вас повазі

М. Мілоцький (-)
2 грудня 1929 року.
Париж.

Зміст.

— Париж, після, 8 грудня 1929 року — ст. 1. — І. Липовецький. Де-що про українське скотарство — ст. 2. — І. Заташанський. До концертної подорожі В. Ємця. — ст. 3. — Д. Розмова з утікачкою — т. 5. — В. С. З життя й політики. — ст. 6. — Микола Саковський (ієролог) — ст. 12. — O b s e r v a t o r. З міжнароднього життя — ст. 13. — Червоний терор на Україні — ст. 17. — З преси — ст. 2 — З широкого світу — ст. 23. — Хроніка. З Великої України — ст. 24. — З укр. життя — ст. 25. — Газетні звістки — ст. 27. — З життя укр. еміграції: — У Франції — ст. 28. — В Польщі — ст. 30. — В Німеччині — ст. 30. — В Югославії — ст. 30. — Бібліографія — ст. 31. — Лист до редакції — ст. 31.

Нові книжки й журнали, надіслані до Редакції.

- Михайло Вовгур. «Перемога». Драма на 4 дії. Накладом автора. Коломия. 1929. стор. 102.
— «Prométhée». Листопад. 1929 р. Париж.
— Літопис «Червоної Калини». ч. 2. Львів. 1929 р.
— «Більшовик України». Жовтень. ч. 20. Харків.

Поправка.

В ч. 44 (200) «Твизуба» на ст. 29 в замітці «Пожертви на справи української церкви у Франції» надруковано «Громада в Ліоні — 15 фр.», а слідє читати «від п. Горбатенка (Ліон) — 15 фр.».

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau; Paris V.
Поштова адреса: «Le Trident» («Tryzoub»). Boite post. № 15. Paris XIII.
(дійсна лише до 31. XII. 1929 р., а з 1. I. 1930 р. — посилати безпосередне на повищу адресу редакції й адміністрації). Для переказів: «Le Trident», chèque post. de Paris 898.50.

Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко.
Le Gérant: M-me Perdrizet.